

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งมีประชากรอยู่ในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 35 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552 : ระบบออนไลน์) ถึงแม้ว่าในปัจจุบันเศรษฐกิจจะชะลอตัวเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีการปิดกิจการเป็นจำนวนมาก ทำให้มีแรงงานบางส่วนถูกเลิกจ้าง และกลับสู่ท้องถิ่นเข้าสู่ภาคเกษตรกรรมกันมากขึ้น ดังนั้น ในภาวะที่เศรษฐกิจผันผวนภาคเกษตรกรรมได้รับผลกระทบค่อนข้างน้อยและยังคงเป็นที่รองรับแรงงานที่มาจากภาคอุตสาหกรรมให้มียานทำทุกครั้งที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ ภาคเกษตรกรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยพยุงให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ

ยาสูบมีชื่อสามัญว่า Tobacco และชื่อพฤกษศาสตร์ *Nicotiana tabacum* L. อยู่ในวงศ์ Solanaceae มีแหล่งกำเนิดในบริเวณตอนกลางทวีปอเมริกา ยาสูบเป็นพืชล้มลุก อายุปีเดียว อยู่ในวงศ์เดียวกับพวกพริก มะเขือเทศ มันฝรั่ง มีมากกว่า 60 ชนิดที่ปลูกกัน ยาสูบเป็นพืชที่มีลำต้นตั้งตรง มีดอกที่เป็นกระเปาะเล็ก ๆ เป็นช่ออยู่ตรงยอดของลำต้น มีดอกสมบูรณ์เพศ ในธรรมชาติ ยาสูบจะผสมตัวเอง แต่อาจมีการผสมข้ามดอก ข้ามต้นบ้างถ้ามีปัจจัยอื่นมากระทำ เช่น มีกระแสม และแมลงเป็นตัวพาเอาเกสรตัวผู้จากต้นหนึ่งไปผสมกับเกสรตัวเมียของอีกต้นหนึ่งได้ บางชนิดปลูกเพื่อใช้ทำเป็นยาฆ่าแมลง ยาสูบยังจำเป็นสำหรับใช้เป็นพืชทางพิธีกรรมต่าง ๆ กลิ่นฉุนของใบยาสูบเกิดมาจากต่อมบนใบที่ให้น้ำมันหอมระเหยเชื่อกันว่าใบยาสูบน่าจะถูกใช้เป็นสารเสพติดตัวแรก ที่ใช้ในทวีปอเมริกาใต้ โดยเฉพาะชาวอินเดียน ในทางยา Nicotine ถูกนำมาใช้เป็นยาแก้โรคทางเดินปัสสาวะอักเสบ ไข้มาเลเรีย (แต่จะมีพิษมากต่อระบบประสาท) ใช้ภายนอกใบยาสูบถูกใช้เป็นยาสมานบาดแผล แก้พิษงู แก้ปวดฟัน แก้เนื้อ ลดอาการบวม ฆ่าหนอน แก้ปวดข้อ ปวดศีรษะ และนำมาผลิตเป็นบุหรี่ ยาสูบที่ปลูกเป็นการค้าในประเทศไทยขณะนี้มียู 4 ประเภท จำแนกตามลักษณะของการบ่มหรือการทำให้ใบยาสูบจากใบยาสดสีเหลืองอมเขียวเรื่อย ๆ ให้กลายเป็นใบยาแห้ง คือ ประเภทบ่มด้วยไอร้อนหรือเรียกว่ายาสูบเวอร์จิเนีย (Virginia) ประเภทบ่มอากาศหรือเรียกว่ายาสูบเบอร์เลย์ (Burley) ประเภทบ่มแดดหรือเรียกว่ายาสูบเตอร์กิช และประเภทกึ่งบ่มแดดและกึ่งบ่มอากาศหรือเรียกว่าใบยาพื้นเมือง (วรวิชัย วิณิชเขตคำนวณ และคณะ, 2549 : 9-31)

ยาสูบเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้เข้าประเทศ และมีมูลค่าการส่งออกในปี 2551 3,204 ล้านบาท (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2552 : ระบบออนไลน์) ปัจจุบันนิยมปลูกในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับพืชชนิดอื่นๆ พบว่ายาสูบให้ผลตอบแทนต่อไร่สูงกว่าพืชหลายชนิด ในขณะที่เดียวกันยังก่อให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่มากด้วย เริ่มตั้งแต่การเพาะต้นกล้า การปลูก การดูแลรักษา การบ่ม การคัดเกรด รวมทั้งการบรรจุหีบห่อ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อเสร็จสิ้นในระดับพื้นที่การผลิตแล้ว ยังมีกิจกรรมต่อเนื่องว่าจะออกสู่ตลาด ซึ่งแตกต่างจากพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ ที่เมื่อมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ก็ถือว่าสิ้นสุดกระบวนการผลิต ในส่วนของภาครัฐจึงได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการเพาะปลูกยาสูบและรับซื้อยาสูบเป็นองค์คิดตลอดมา โดยกำหนดนโยบายด้านการเกษตรผ่านโรงงานยาสูบซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรของรัฐและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพาะปลูกที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานสำหรับใช้ในประเทศและเพื่อการส่งออก และที่สำคัญคือการให้โควตารับซื้อใบยาสูบในราคาที่เป็นธรรม เพื่อนำเข้าเป็นวัตถุดิบในการผลิตมวนบุหรี่อันเป็นผลผลิตหลักของโรงงานยาสูบ (นันทรา นันทพันธ์, 2545)

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งเพาะปลูกยาสูบที่สำคัญของประเทศ มีพื้นที่ปลูกในฤดูการผลิต 2551/2552 ทั้งสิ้น 10,858 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย, 2552 : ระบบออนไลน์) มีเกษตรกรทั้งสิ้น 588 ราย (สำนักงานยาสูบจังหวัดเชียงราย : 2551) ซึ่งเกษตรกรที่ปลูกยาสูบได้รับการดูแลจากสถานีใบยาสูบประเภทบ่มเองสังกัดสถานีใบยา 3 แห่ง ของสำนักงานยาสูบเชียงราย ได้แก่ สถานีใบยาป่าก่อคำ สถานีใบยาป่าสักขวาง และสถานีใบยาเวียงพาน นอกจากนี้ยังมีผู้บ่มอิสระสังกัดสำนักงานยาสูบเชียงรายอีก 11 ราย ในฤดูการผลิต 2551/2552 เขตอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่เพาะปลูกยาสูบเวรียานิยมมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดเชียงราย โดยมีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 1,823 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย, 2552 : ระบบออนไลน์) ซึ่งเกษตรกรได้ให้ความสนใจและมีแนวโน้มที่จะขยายการผลิตออกไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา หากพิจารณาจากเกณฑ์การตัดสินใจลงทุนของเกษตรกรเป็นผลมาจากระดับราคาที่น่าสนใจ ประกอบกับสภาพภูมิศาสตร์ และดิน ฟ้า อากาศ เอื้ออำนวยกับการเพาะปลูก ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกยาสูบในเขตอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ที่สนใจจะลงทุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกยาสูบในเขตอำเภอแม่ลาว จังหวัด
เชียงราย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกยาสูบในเขตอำเภอแม่ลาว จังหวัด
เชียงราย สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจในการลงทุนปลูกยาสูบในอนาคต สำหรับเกษตรกรและ
ผู้ที่สนใจ รวมทั้งส่วนราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมและ
ช่วยเหลือแก่เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ

นิยามศัพท์

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนทั้งสิ้นที่ใช้ในการปลูกยาสูบของเกษตรกรในเขตอำเภอ
แม่ลาว จังหวัดเชียงราย

ผลตอบแทน หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการจำหน่ายยาสูบของเกษตรกร
ในเขตอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

ยาสูบ ยาสูบเวอร์รียเนียร์ที่ได้เพาะปลูก บ่ม หรืออบใบยา จนเป็นใบยาแห้ง

การปลูกยาสูบ หมายถึง การปลูกยาสูบเวอร์รียเนียร์ของเกษตรกรในเขตอำเภอ
แม่ลาวตามที่ได้รับจัดสรรโควตาการผลิตในฤดูกาลผลิต 2551/2552 ตั้งแต่เพาะปลูก เก็บใบยา
บ่ม หรืออบ ใบยา จนเป็นใบยาแห้ง เพื่อขายให้สถานีใบยาป่าก่อคำ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย